Despre obligațiile contractuale zise de mijloace ori de rezultat și despre culpa – reper al imputabilității unei executări defectuoase

doi.org/10.24193/SUBBiur.71(2026).2.319-365↗ · publicat la: 21 nov. 2026

Mihai David*

Rezumat. După cum se dorește a o sugera și titlul de mai sus, studiul de față își propune o repunere în discuție a relevanței pe care s-ar presupune că o prezintă distincția dintre obligațiile de mijloace și cele de rezultat. Dincolo de semnificația juridică a celor două calificative: de mijloace, respectiv de rezultat, ne va interesa să punctăm dacă executarea în sine a obligației are aceeași semnificație, după cum prestația a fost asumată cu titlu de obligație de mijloace sau de rezultat. Altfel spus, vom cerceta dacă pot fi reperate diferențe în ce privește exigența cu care se verifică conformitatea prestației oferite creditorului, respectiv nivelul de diligență pretins debitorului.
Nu în ultimul rând, pornind de la distincția între obligația contractuală în sine și obligația de reparare a prejudiciului cauzat prin neexecutare, respectiv printr-o executare deficitară, vom pune în discuție relevanța acestei categorisiri a obligațiilor contractuale din perspectiva regimului răspunderii contractuale. Inevitabil, nu vor putea lipsi referirile la semnificația și relevanța culpei debitorului.

* Mihai David: Lect.univ. dr. Facultatea de Drept a Universității Babeș-Bolyai; e-mail: mihai.david@law.ubbcluj.ro↗; orcid: 0009-0007-6541-6815↗.
Toate drepturile de autor asupra operei rămân autorului Mihai David, care o pune la dispoziția publicului sub licența cc by-nc-nd 4.0, creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0↗.

Cuvinte-cheie: acțiune în executarea contractului, acțiune în rezoluțiune, bună-credință, calificarea obligației, culpă (prezumată), imputabilitate, executare conformă, executare deficitară, neexecutare (fără justificare), obligație de mijloace, obligație de rezultat, răspundere contractuală, risc al imposibilității definitive de executare, risc al neatingerii finalității scontate, standard de diligență

On the so-called duty to achieve a specific result and duty of best efforts, and on fault as the liability criterion for defective performance

Abstract. As the title is intended to suggest, this article seeks to reopen the discussion on the significance traditionally attributed to the distinction between contractual duty to achieve a specific result and the mere duty of best efforts. Beyond the legal designation, the focus will be on whether the performance of an obligation itself carries the same legal significance depending on whether the undertaking was assumed as a duty to achieve a specific result or as a duty of best efforts. In other words, the article examines whether any differences can be identified in the degree of scrutiny applied when assessing the conformity of the performance rendered to the creditor and, correspondingly, in the standard of care required of the debtor.

Furthermore, drawing a distinction between the contractual obligation itself and the obligation to compensate for the loss caused by non-performance or defective performance, the article considers the relevance of this classification of contractual obligations from the perspective of the rules governing contractual liability for loss caused by non or defective performance. Consequently, the discussion also addresses the meaning and significance of the debtor's fault.

Keywords: claim for contractual performance, claim for termination of contract, compliant execution, contractual liability, defective performance, duty of best efforts, duty to achieve a specific result, fault (presumed), good faith, imputability, non-performance (without justification), qualification of contractual obligations, risk of failure to achieve the intended result, risk of permanent impossibility of performance, standard of care

Cuprins

Liminarii 322
I Ce înțelegem prin obligație de rezultat, respectiv prin obligație de mijloace? 324
II Calificarea obligațiilor contractuale. Cum distingem între obligațiile de rezultat și cele de mijloace? 332
III Diferențe de regim juridic, după cum obligația contractuală e una de rezultat, respectiv de mijloace 336
A Clarificare: Neexecutare fără justificare versus executare culpabilă 337
1 Obligația contractuală nu a fost executată 341
2 Obligația contractuală a fost executată, însă rezultatul promis nu a fost obținut 341
3 Prin neexecutare sau prin executarea deficitară i-a fost cauzat un prejudiciu creditorului (independent de faptul dacă rezultatul promis a fost sau nu atins) 342
IV Observații asupra semnificației culpei în contextul aplicării sancțiunilor contractuale 343
A Relevanța culpei debitorului în acțiunea în executarea contractului (art. 1527 C.civ.) și în acțiunea în rezoluțiune (art. 1549 C.civ.) 343
1 Debitorul nu a executat prestațiile asumate și clar determinate în contract 343
2 Lipsește certitudinea unei veritabile neexecutări 345
B Relevanța culpei debitorului în acțiunea în răspundere contractuală 355
1 Semnificația culpei 356
2 Relevanța culpei 357
Concluzii. Miza stipulării prestației cu titlu de obligație de rezultat 360
Bibliografie 365

Liminarii

Prestațiile contractuale pot fi deopotrivă asumate ca obligații de rezultat sau ca obligații de mijloace

Este de regulă presupus că majoritatea obligațiilor contractuale sunt asumate de părți cu titlu de obligații de rezultat. Mai mult, după cum e și firesc, în majoritatea cazurilor, debitorul contractual asumă prestații a căror executare depinde *de plano* doar de fapta sa[1], respectiv prestații care implică finalități a căror atingere o poate pe deplin controla, în condiții normale[2].

Astfel de observații nu pot totuși întemeia concluzia că obligațiile contractuale ar fi invariabil, în lipsă de stipulație contrară, obligații de rezultat. De asemenea, trebuie evitată aprecierea tranșantă că una și aceeași prestație contractuală nu ar putea fi asumată fie cu titlu de obligație de rezultat, fie cu titlu de obligație de mijloace, după cum se pun de acord părțile.

Într-adevăr, prestația poate fi asumată atât ca obiect al unei obligații de rezultat, cât și ca obiect al unei obligații de mijloace. Nu există o listă predefinită a obligațiilor care, în funcție de obiect, sunt susceptibile a se încadra invariabil doar în una sau cealaltă dintre categorii. Mai mult, unul și același contract poate să îi impună părții atât obligații de mijloace, cât și obligații de rezultat. În fine, pentru una și aceeași obligație contractuală regimul juridic poate varia, între cel al obligației de rezultat și cel specific obligației de mijloace (*e.g.,* antreprenorul asumă

1 Inclusiv legiuitorul tratează ca tolerabilă, dar totuși excepțională ipoteza contrară: „Contractul este valabil chiar dacă, la momentul încheierii sale, una dintre părți se află în imposibilitate de a-și executa obligația, afară de cazul în care prin lege se prevede altfel." (art. 1227 C.civ.).

2 Fără a fi exclusă și situația contrară (*e.g.,* cazul mandatarului, al intermediarului sau al celui care promite fapta altuia).

executarea lucrării ca obligație de rezultat, dar se angajează doar la a depune toate diligențele în vederea respectării termenului de scadență)[3].

E totodată evident că, atunci când încheie contractul, creditorul urmărește obținerea rezultatului economic presupus de executarea obligației cocontractantului. Faptul că: „existența unei cauze valabile se prezumă până la proba contrară" (art. 1239 alin. (2) C.civ.) nu poate fi nici el utilizat ca argument în sensul că obligațiile contractuale ar fi, în mod natural, de rezultat. Explicația: în cazul ambelor categorii de obligații creditorul urmărește deopotrivă obținerea rezultatului spre atingerea căruia e orientată prestația executată de debitor (*e.g.*, nu se pune problema ca creditorul obligației de mijloace să își dorească *doar* depunerea diligențelor de către cocontractant).

3 O astfel de clauză ar putea avea următorul conținut: „*Orice date de începere, date de livrare și termen de finalizare indicate în contract sunt condiționate de aprobări de acces la locație, aprobări ale clientului, obținerea de vize/permis de muncă, vămuire a materialelor/utilajelor, disponibilitatea utilajelor care urmează a fi închiriate în vederea executării și alte constrângeri aflate în afara controlului rezonabil al furnizorului*".
În aceeași ordine de idei, scadența obligației de *a contracta* poate fi asumată de promitent sub rezerva obținerii documentației necesare în vederea primei intabulări a construcției promise.
Nicio confuzie cu ipotezele de imposibilitate fortuită și temporară de executare (*e.g.*, art. 1557 alin. (2) C.civ.). De această dată e vorba de situații în care *doar* atingerea rezultatului e întârziată de evenimente independente de debitor, în pofida executării la timp a prestațiilor asumate.

I Ce înțelegem prin obligație de rezultat, respectiv prin obligație de mijloace?

În esență, vorbim despre obligația de rezultat ori de câte ori debitorul contractual asumă, alături de *(i)* executarea conformă, în mod diligent (art. 1170 C.civ.; art. 1480 C.civ.), a prestației contractate, și *(ii)* garantarea creditorului pentru riscul neatingerii rezultatului economic promis, în pofida executării conforme și integrale a prestației contractuale. Această nuanță face posibilă explicarea aplicării sancțiunilor contractuale pentru ipoteza în care obligația a fost executată conform, însă rezultatul nu a fost obținut (*e.g.*, fie pentru că, în condiții uzuale, rezultatul nu putea fi controlat în integralitate de debitor, fie pentru că a intervenit o împiedicare neprevăzută a atingerii rezultatului)[4]. Astfel, odată produs riscul, creditorul va fi îndrituit la rezoluțiunea contractului și la restituirea prețului, fără a îi putea fi opusă realitatea că a lipsit orice neglijență/imprudență a debitorului.

De subliniat că semnificația *rezultatului* e dată de utilitatea economică uzuală a prestației (sau cea particulară, dacă părțile au identificat-o în contract), nicidecum de motivul în considerarea căruia a contractat creditorul. Altfel spus, rezultatul promis se identifică prin raportare la cauza (juridică) imediată, nicidecum

4 Nu trebuie să surprindă ipostaza obligației executate conform, fără ca rezultatul promis să fi fost atins. Tocmai nevoia de a distinge între obligații de rezultat și obligații de mijloace confirmă implicit faptul că rezultatul urmărit de creditor nu se confundă invariabil cu suma prestațiilor asumate de debitorul său. În același sens, s-a reținut că: „Este în afară de orice îndoială că neatingerea rezultatului nu este un motiv, în sine, de apreciere a neexecutării obligației de către debitor" (G.-A. Ilie, *Riscurile în contracte. De la vechiul la noul Cod civil,* Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 79).

la cea mediată[5].

Nicio confuzie între riscul neatingerii rezultatului promis – deși prestația a fost executată, și riscul contractual al imposibilității obiective, fortuite și definitive *de executare* a obligației, care îi revine oricărui debitor, indiferent că a asumat o obligație de rezultat sau una de mijloace[6]. Acest risc comun se concretizează, pentru debitor, în imposibilitatea de a pretinde plata prețului contractual: „Restituirea prestațiilor are loc ori de câte ori cineva este ținut, în virtutea legii, să înapoieze bunurile primite […] în temeiul unui act juridic […] ale cărui obligații au devenit imposibil de executat din cauza unui eveniment de forță majoră, a unui caz fortuit ori a unui alt eveniment asimilat acestora." (art. 1635 alin. (1) C.civ.). Se adaugă, dacă e cazul, paguba presupusă de cheltuielile făcute de debitor cu pregătirea executării (*e.g.*, închirierea de utilaje, achiziționarea de materiale) a căror restituire nu poate fi pretinsă de la creditor, tocmai pentru că nu au semnificația unui început de executare a prestației contractuale.

Pe de altă parte, imposibilitatea obiectivă, fortuită și definitivă de executare atrage stingerea obligației (art. 1615 C.civ.; art. 1634 alin. (1) C.civ.), cu consecința că debitorului nu îi vor fi aplicabile sancțiuni contractuale (*e.g.*, rezoluțiunea), astfel cum se întâmplă atunci când a asumat o obligație de rezultat, iar rezultatul nu a fost atins, în pofida executării conforme. Într-adevăr, debitorul

5 Observația va rămâne valabilă și în cazul obligațiilor de mijloace.

6 În același sens: „Premisa doctrinei că în cazul obligațiilor de diligență neexecutarea fortuită este exclusă *de plano* ni se pare eronată. Ea pleacă de la observația că *imposibilitatea de executare este apreciată în raport cu rezultatul* (care, într-adevăr, nu reprezintă obiectul obligației) deși, faptic imposibilitatea trebuie și poate fi căutată *chiar în corelație cu obiectul real al obligațiilor de mijloace: prestația de depunere a diligențelor*" (G.-A. Ilie, *Riscurile…*, p. 80). Ne permitem o singură completare: indiferent că prestația e asumată ca obligație de rezultat sau de mijloace, debitorul asumă una și aceeași prestație, în executarea căreia va fi ținut să depună toate diligențele rezonabile (art. 1480 C.civ.).

obligației de rezultat care a executat prestația conform, dar nu a fost în măsură să obțină rezultatul promis va fi în postura de a suporta costul executării integrale a propriei obligații, fără a putea pretinde contraprestația.

În ce o privește, OBLIGAȚIA DE MIJLOACE presupune că debitorul a asumat în egală măsură executarea conformă, în mod diligent (art. 1170 C.civ.; art. 1480 C.civ.), a prestației contractate. Diferența centrală față de obligația de rezultat ține de asumarea riscului neatingerii rezultatului promis: de această dată, creditorul e cel care asumă riscul. În esență, dacă rezultatul economic promis nu e atins, în pofida executării conforme și integrale a prestației contractuale, creditorul nu poate obține rezoluțiunea contractului și rămâne ținut la plata prețului.

Așadar, diferența dintre cele două categorii de obligații contractuale e dată de suportarea riscului neatingerii *fortuite* a rezultatului scontat, în pofida executării conforme a prestației care îi revenea debitorului[7]. Natural, obligația va fi una de diligență[8]. Transformarea acesteia într-o obligație de rezultat va implica voința manifestă sau implicită a părților în acest sens.

După cum am precizat, diferența nu ține nicidecum de faptul că creditorul ar urmări obținerea unui rezultat economic doar în cazul obligațiilor de rezultat. În esență, **riscul va fi manifest în contextul asumării obligației în interiorul unui raport oneros**: *(i)* debitorul obligației de rezultat executate conform pierde posibilitatea de a obține contraprestația (și costurile de

7 „*En imprimant conventionnellement aux unes et aux autres une qualité juridique d'obligation de résultat ou d'obligation de moyens, le contrat impute, par exemple, les risques liés à la non-obtention du résultat sans qu'il y ait pour autant défaillance du débiteur*" (J.-M. Mousseron, *La gestion des risques par le contrat,* în RTD civ. 1988, *apud* A. Downe, *La gestion des risques contractuels par le contrat. Étude du droit français à la lumière du droit anglais,* Presses de l'Université Toulouse 1 Capitole, Toulouse, 2020, p. 539).

8 Inclusiv în materie contractuală, unde operează zisa prezumție de culpă a debitorului (art. 1548 C.civ.).

executare) dacă rezultatul promis nu a fost obținut; în ce îl privește, *(ii)* creditorul obligației de mijloace executate conform nu poate reproșa neatingerea rezultatului și rămâne ținut la executarea contraprestației.

Pe de altă parte, asumarea prestației cu titlu de obligație de rezultat nu semnifică, *de plano,* o derogare de la regula că: „Obligațiile se sting (de fapt, se desființează, n.n.) prin […] imposibilitate fortuită de executare" (art. 1615 C.civ.). **Debitorul contractual al obligației de rezultat asumă un risc asociat executării realizate, nu însuși riscul imposibilității definitive de executare în natură**. Acest din urmă risc e tratat în mod similar în cazul ambelor categorii de obligații[9].

Este nevoie de o clauză explicită – derogatorie de la dreptul comun – prin care debitorul să asume riscul imposibilității definitive de executare în natură a obligației. Consecința: în eventualitatea survenirii riscului, debitorul va fi ținut să execute obligația în echivalent[10]. O astfel de clauză poate însă interveni, fără discriminare, atât în cazul obligației de rezultat, cât și în cazul obligației de mijloace. Evident, debitorul poate asuma riscul de survenire a oricărei cauze de împiedicare a executării în natură sau exclusiv riscul unor cauze determinate.

Observația că obligațiile de rezultat presupun asumarea de către debitor a unui *risc asociat executării* e utilă pentru a reliefa că **asumarea de către parte a variilor riscuri – neasociate unei obligații care îi revine acesteia în temeiul contractului – nu poate fi nicidecum explicată prin apelul**

9 În aceeași ordine de idei, prin simplul fapt al asumării unei obligații de rezultat, debitorul nu preia *de plano* riscul împiedicării fortuite și temporare a executării: răspunderea pentru întârziere rămâne subiectivă, iar daunele moratorii nu sunt datorate (art. 1351 C.civ.).

10 Mai general, asumarea obligației alternative implică preluarea de către debitor a riscului imposibilității fortuite și definitive de executare a uneia din prestațiile alternative (art. 1464-1466 C.civ.). Riscul nu se va traduce într-o executare în echivalent, ci în executarea celeilalte prestații.

la categoria obligațiilor de rezultat. *Exempli gratia, garanția de evicțiune* sau cea pentru vicii ascunse nu sunt rezultatul unor obligații de rezultat ale vânzătorului. Preluarea de către vânzător a riscului evicțiunii, respectiv existenței eventualelor vicii este efectul unei norme contractuale. În eventualitatea concretizării riscului, garanția va fi cea care va justifica generarea de obligații concrete în sarcina vânzătorului (*e.g.,* obligația de remediere/înlocuire a bunului defect).

Rezumând, trebuie evitată confuzia între preluarea riscului asociat executării obligației (fapt care modifică regimul în sine al obligației) și preluarea independentă a riscului, care se poate traduce în nașterea de obligații, în eventualitatea producerii riscului respectiv (*e.g.,* nu vom spune că a asumat o obligație de rezultat „de a garanta" debitorul care garantează pentru fapta prepusului pe care și l-a substituit în executarea obligației contractuale).

Dat fiind faptul că deosebirea caracterială dintre cele două tipuri de obligații ține de suportarea unui risc asociat executării, diferențierea nu are a face cu rolul eventualei culpe a debitorului. **În cazul ambelor categorii de obligații i se pretinde *de plano* debitorului același nivel de diligență**, acesta fiind ținut să dea dovadă de „diligența pe care un bun proprietar o depune în administrarea bunurilor sale" (art. 1480 alin. (1) C.civ.)[11]. Într-adevăr, dacă debitorul nu execută sau execută deficitar în mod culpabil obligația, creditorul va avea în egală măsură posibilitatea de a pretinde reluarea executării ori rezoluțiunea contractului, respectiv angajarea răspunderii contractuale a debitorului, dacă i s-au cauzat prejudicii, indiferent că e vorba despre o obligație de rezultat sau despre una de mijloace.

11 Cu alte cuvinte, criteriul de apreciere a calității executării e similar în cazul celor două categorii de obligații. Doar imputabilitatea neatingerii rezultatului, în pofida executării, rămâne condiționată de culpă exclusiv în cazul obligațiilor de mijloace.

Părțile au desigur și posibilitatea de a modera nivelul de diligență impus debitorului[12], *e.g., (i)* înlocuind standardul de bună-credință în executare, cu standardul determinat de diligența uzuală a debitorului; *(ii)* stabilind costul maxim de executare care trebuie suportat de debitor; *(iii)* limitând mijloacele/utilajele/tehnicile de executare pe care e ținut debitorul să le utilizeze; *(iv)* stipulând că debitorul e ținut să furnizeze bunuri de o calitate inferioară celei impuse prin normele legale supletive.

În aceste situații nu este nicidecum vorba despre înlocuirea obligației de rezultat cu una de mijloace. E perfect posibil ca debitorul să asume o obligație de rezultat, cu moderarea nivelului de diligență care îi este impus.

Prin urmare, prevederile art. 1548 C.civ., potrivit căruia: „Culpa debitorului unei obligații contractuale se prezumă prin simplul fapt al neexecutării" nu sunt nici ele un argument în sensul că obligațiile contractuale ar fi *de plano* obligații de rezultat.

Într-adevăr, prezumția de culpă întemeiată pe neatingerea rezultatului promis[13] nu e nicidecum o regulă probatorie asociată obligațiilor de rezultat. De ce? Am arătat deja că specificul acestora ține de asumarea de către debitor a *riscului* neatingerii rezultatului promis, în pofida executării conforme. Simpla producere a evenimentului pentru care debitorul garantează (neatingerea rezultatului) e suficientă pentru a îi permite creditorului să obțină rezoluțiunea contractului și restituirea

12 În același sens, a se vedea A. Downe, *La gestion des risques contractuels par le contrat. Étude du droit français à la lumière du droit anglais,* Presses de l'Université Toulouse 1 Capitole, Toulouse, 2020, p. 538.

13 Apreciem că, în pofida formulării nefericite, art. 1548 C.civ. se întemeiază pe neatingerea rezultatului promis prin contract pentru a prezuma: *(i)* caracterul inadecvat al modului/mijloacelor de executare utilizate de debitor; *(ii)* lipsa de diligență a debitorului vizavi de alegerea și/sau punerea în practică a modului/mijloacelor de executare.

prețului, fără a interesa culpa debitorului. În consecință, *culpa prezumată* a debitorului ar fi perfect inutilă.

Rezumând, particularitățile obligației de rezultat – care o deosebesc de obligația de mijloace – ies în evidență tocmai atunci când debitorului nu i se poate reproșa vreo culpă în executarea obligației contractuale.

Trebuie evitată confuzia dintre garanția asociată executării obligației (care, prin ipoteză, devine operantă independent de culpă) și ipotezele în care legea instituie o prezumție relativă de culpă a debitorului: ar avea noimă doar prezumarea existenței unui element necesar pentru a opera sancțiunea contractuală. Asocierea artificială a *culpei prezumate a debitorului* cu obligațiile de rezultat alimentează tentația de a pune semnul egalității între obligații care vizează obținerea unui rezultat care depinde uzual doar de fapta debitorului și obligațiile de rezultat. Se omite astfel că pot fi asumate cu titlu de obligații de rezultat și prestații a căror executare ori a căror finalitate nu poate fi controlată exclusiv de debitor (*e.g.,* promisiunea faptei altuia, obligația de intermediere).

În al doilea rând, această asociere cauzează tendința de a cantona diferența dintre cele două categorii de obligații contractuale în materia răspunderii, cu ignorarea realității că răspunderea contractuală pentru fapta proprie este subiectivă – așadar condiționată de culpa debitorului – indiferent de categoria (obligații de rezultat, respectiv de mijloace) din care face parte obligația a cărei neexecutare se pretinde a fi cauzat prejudiciul. Mai mult, prezumția de culpă întemeiată pe neatingerea rezultatului promis (art. 1548 C.civ.) are aplicabilitate generală, textul legal nedistingând în funcție de tipul obligației contractuale pretins a fi fost executată deficitar.

De altfel, pot fi identificate și reguli particulare de probațiune care îl pun pe debitor în ipostaza de a proba lipsa propriei culpe, fără ca astfel obligația în cauză să fie transformată într-una de rezultat. *E.g.,* „Locatarul răspunde pentru degradarea

bunului închiriat în timpul folosinței sale, inclusiv cea cauzată de incendiu, dacă nu dovedește că a survenit fortuit." (art. 1822 alin. (1) C.civ.). Faptul că locatarul e ținut să demonstreze lipsa propriei culpe nu transformă obligația de conservare a bunului închiriat într-una de rezultat: **asumarea obligației de conservare a bunului cu titlu de obligație de rezultat echivalează cu preluarea de către debitor a riscului pieirii fortuite a bunului**.

Reținem așadar că prezumarea culpei debitorului, răsturnarea sarcinii probei culpei acestuia, asumarea unui risc contractual oarecare (*e.g.,* în contextul transferului unui drept preexistent) nu sunt nicidecum semne care indică în mod necesar existența unei obligații de rezultat. Rămâne așadar de clarificat cum anume poate fi determinată apartenența unei obligații contractuale la una sau alta din cele două categorii.

II Calificarea obligațiilor contractuale. Cum distingem între obligațiile de rezultat și cele de mijloace?

Evident, varianta cea mai facilă va fi oferită fie de precizarea explicită în sensul că prestația e asumată ca obligație de rezultat, respectiv de mijloace, fie de o formulare echivalentă care să clarifice dacă debitorul asumă sau nu riscul neatingerii rezultatului (*e.g.,* „debitorul asumă depunerea tuturor diligențelor în vederea obținerii funcționalităților dorite de creditor").

Dacă o atare precizare lipsește, vor fi avute în vedere regulile de completare a conținutului contractual – art. 1272 alin. (1) C.civ. (*e.g.,* uzanțe aplicabile, potrivit cărora prestația respectivă e asumată cu titlu de obligație de rezultat) și, în absența acestora, eventualele norme supletive aplicabile.

Dacă părțile nu s-au exprimat explicit și lipsesc orice norme de completare a conținutului contractual care să clarifice acest aspect, va intra în discuție determinarea voinței părților, prin apelul la normele generale de interpretare, cât și la normele particulare, instituite de art. 1481 C.civ.

În condițiile art. 1481 alin. (3) C.civ.: „Pentru a stabili dacă o obligație este de mijloace sau de rezultat se va ține seama *îndeosebi* de: a) *modul în care obligația este stipulată* în contract; b) *existența și natura contraprestației* și celelalte elemente ale contractului; c) *gradul de risc* pe care îl presupune atingerea rezultatului; d) *influența pe care cealaltă parte o are asupra executării obligației* (s.n.)".

Trebuie mai întâi subliniat că e vorba despre o enumerare exemplificativă a unor posibile indicii. Nu doar că nu

sunt singurele indicii care pot releva apartenența obligației contractuale la una sau alta din cele două categorii, dar, mai mult, prezența oricăruia dintre aceste indicii nu conferă nicidecum o garanție absolută asupra calificării obligației.

În al doilea rând, indiciile în cauză sunt presupuse a fi utile pentru a reliefa voința părților, atunci când acestea au omis să califice explicit obligația ca fiind de rezultat/de mijloace. Altfel spus, enumerarea nu cuprinde caracteristici/trăsături obiective care ar aparține invariabil doar uneia sau alteia din cele două categorii de obligații. Așadar, art. 1481 alin. (3) C.civ. conține o regulă de interpretare a voinței părților, nicidecum criterii de departajare obiectivă între obligațiile de rezultat și cele de mijloace. Vom exemplifica în marginea fiecăreia dintre ipotezele avute în vedere de textul legal.

Modul în care obligația este stipulată în contract poate reliefa o obligație de rezultat atunci când întreaga procedură de executare este extrem de detaliat stipulată. Dacă, pe de altă parte, stabilirea mijloacelor/modului de executare – iar uneori chiar determinarea rezultatului-de-atins – este în sarcina debitorului e posibil ca acesta din urmă să fi fost dispus la asumarea exclusiv a unei obligații de mijloace… date fiind elementele de necunoscut existente la momentul încheierii contractului. De remarcat și că, cu cât marja de apreciere a debitorului asupra executării este mai ridicată se extinde implicit și sfera de apreciere a unei eventuale neglijențe/imprudențe a acestuia[14].

Existența și natura contraprestației poate prezenta relevanță fiindcă un cuantum mai ridicat al prețului poate fi justificat

14 „Intermediarul este *obligat să comunice terțului toate informațiile* cu privire la avantajele și oportunitatea încheierii contractului intermediat, *cu condiția să nu prejudicieze în mod culpabil interesele clientului* (s.n.)." (art. 2100 C.civ.). Așadar, în executarea obligației de intermediere, debitorul va fi ținut să aprecieze asupra limitelor în care comunică informațiile relevante către terțul potențial interesat să contracteze cu creditorul său (client în contractul de intermediere).

tocmai de faptul că, alături de prestația propriu-zisă, debitorul a asumat și anumite riscuri asociate executării. Reiterăm, pe de altă parte, că nivelul de diligență pretins debitorului e același, indiferent de asumarea prestației ca obligație de rezultat sau ca obligație de mijloace. Este însă posibil ca, alături de asumarea prestației ca obiect al obligației de mijloace, să fie temperat și standardul de diligență impus debitorului.

> Inclusiv legea furnizează astfel de exemple: „Dacă mandatul este cu titlu oneros, mandatarul este ținut să execute mandatul cu diligența unui bun proprietar. Dacă însă mandatul este cu titlu gratuit, mandatarul este obligat să îl îndeplinească cu diligența pe care o manifestă în propriile afaceri." (art. 2018 alin. (1) C.civ.)[15].

Gradul de risc pe care îl presupune atingerea rezultatului este sporit în cazul în care, chiar în condiții normale, rezultatul scontat de creditor nu depinde exclusiv de comportamentul debitorului (*e.g.,* ipoteza promisiunii faptei altuia). E de presupus că debitorul nu va dori să asume riscul unor cauze de împiedicare/afectare a rezultatului care, dat fiind obiectul obligației, apar în mod uzual, fiind dispus să se angajeze doar la a *depune toate diligențele.* Pe de altă parte, nu e nicidecum exclus ca o astfel de obligație să fie asumată ca obligație de rezultat: „Intermediarul are dreptul la o remunerație din partea clientului numai în cazul în care contractul intermediat se încheie ca urmare a intermedierii sale." (art. 2097 alin. (1) C.civ.).

E desigur posibil ca, în mod asumat, rezultatul scontat de creditor să nu fie o consecință necesară a prestației care îi revine debitorului. Părțile conștientizează că – indiferent de modul de executare – fapta debitorului nu e în măsură să asigure atingerea rezultatului dorit, tocmai pentru că acesta excedează utilității uzuale a prestației respective (*e.g.,* cazul celui care încheie împrumutul pentru a îl convinge pe

15 Aceasta în condițiile în care, în lipsă de stipulație contrară, obligația asumată de mandatar este una de mijloace (art. 2027 C.civ.).

proprietar să îi vândă lui un anumit bun; cazul celui care subcontractează în vederea executării contractului principal). Așadar, părțile încheie contractul conștientizând că prestația împrumutătorului, respectiv a subcontractantului e o condiție necesară, dar nu suficientă, pentru atingerea rezultatului scontat de cocontractant: acest rezultat va fi obținut prin executarea unui contract distinct. În astfel de ipoteze, în care rezultatul scontat e diferit de utilitatea uzuală a prestației, neatingerea acestuia prin simpla executare a obligației e o certitudine, nu un simplu risc[16]. Tranșarea chestiunii nu se va mai face prin asumarea obligației ca una de rezultat ori de mijloace, după caz. De această dată, va intra în discuție păstrarea sau nu a independenței contractului (*e.g.*, dacă împrumutul se încheie fără a îl lega cauzal de contractul de vânzare preconizat, împrumutatul nu va putea invoca o eventuală caducitate dacă vânzarea nu se mai încheie, fiind ținut la restituirea capitalului împreună cu dobânda, astfel cum s-a stipulat în contract). Dacă părțile nu aleg să deroge de la principiul independenței contractuale, creditorul va fi ținut să plătească prețul prestației oferite, deși utilitatea pe care a scontat-o nu va fi nicidecum obținută.

Influența pe care cealaltă parte o are asupra executării obligației este, la rândul său, doar un criteriu de interpretare, care urmărește determinarea voinței reale a părților, atunci când acestea nu au fost explicite asupra naturii obligației. Într-adevăr, obligația poate fi și în acest caz una de rezultat. E elocvent cazul antreprenorului care asumă executarea unei lucrări cu titlu de obligație de rezultat. Dacă beneficiarul omite să îi pună la dispoziție materiale, planuri de execuție etc., antreprenorul se va prevala de regula că: „creditorul poate fi pus în întârziere atunci când […] refuză să îndeplinească actele pregătitoare fără de care

16 Altfel spus, cauzele străine de fapta debitorului nu sunt un simplu fapt perturbator ipotetic, ci o necesitate, dorită de creditor, însă neasumată de debitorul său.

debitorul nu își poate executa obligația." (art. 1510 C.civ.). Dacă atitudinea beneficiarului se menține neschimbată, antreprenorul va putea invoca rezoluțiunea contractului din culpa creditorului (art. 1873 C.civ.).

III Diferențe de regim juridic, după cum obligația contractuală e una de rezultat, respectiv de mijloace

Vom puncta, alături de deosebirile dintre cele două categorii de obligații contractuale, și suprapunerile uneori contraintuitive de regim juridic. Diferențele vor fi reliefate în contextul în care se reproșează *(i)* neexecutarea, *(ii)* neatingerea rezultatului promis, respectiv *(iii)* prejudicierea creditorului.

La data scadenței, creditorul așteaptă să îi fie furnizat un anumit rezultat. Dacă obținerea acestuia necesită prestații derulate pe un anumit interval de timp[17], evident că executarea va trebui să debuteze anterior scadenței[18]. După cum obligația este una de mijloace sau de rezultat, debitorul va putea pretinde prețul contractual dacă dovedește că, anterior datei fixate pentru scadența propriei obligații, a depus toate diligențele necesare

17 Cazul obligațiilor cu durată de executare.

18 Contractul poate stipula inclusiv *data de debut a executării obligației*, care nu se confundă cu data scadenței (*e.g.,* data la care antreprenorul trebuie să înceapă edificarea unei construcții).
La rândul său, *durata preconizată pentru derularea și finalizarea prestațiilor nu se confundă cu un termen extinctiv:* debitorul va trebui să stabilească începerea executării astfel încât această durată să nu se împlinească ulterior termenului suspensiv, care amână scadența.

în vederea atingerii rezultatului, respectiv a obținut rezultatul promis.

A Clarificare: Neexecutare fără justificare versus executare culpabilă

În materie contractuală, art. 1548 C.civ. prezumă, din faptul (cunoscut) al neatingerii rezultatului promis, atât existența unei executări deficitare, cât și caracterul culpabil al acesteia, iar asta fără a distinge după cum obligația în cauză e una de rezultat, respectiv de mijloace. Textul este în mod evident nefericit formulat: în prezența unei neexecutări propriu-zise culpa nu mai e necesar a fi probată, deci prezumarea acesteia ar fi inutilă. Situația se schimbă dacă prezumția e întemeiată pe neatingerea rezultatului asumat de debitor.

Pe de altă parte, în contextul reglementării răspunderii contractuale, art. 1530 C.civ. face referire la sancționarea „neexecutării *fără justificare sau*, după caz, *culpabile* a obligației (s.n.)". Se ridică întrebarea dacă lipsa justificării, respectiv culpabilitatea vizează una și aceeași situație ori au în vedere ipoteze distincte.

Răspunsul pornește de la observația că neglijența/imprudența ca manifestări ale culpei, au ca premisă existența unui comportament care s-a dorit a respecta norma juridică. Lipsa de diligență se traduce tocmai în inadecvarea acestui comportament spre atingerea rezultatului dorit, deși debitorul a urmărit obținerea acestuia.

Prin urmare, dacă lipsește orice comportament al debitorului orientat spre finalitatea instituită de norma juridică, iese din discuție verificarea culpei[19]: neglijența/imprudența o putem

19 Sancțiunea contractuală va interveni pentru simplul fapt că există o neexecutare, iar debitorul nu e în măsură să se prevaleze de o cauză justificată de neexecutare, *e.g.,* art. 1020 C.civ.; art. 1350 alin. (2) C.civ.; art. 1544 alin. (2)

constata doar în cazul celui care a demarat un demers menit a atinge rezultatul promis prin contract[20]. Ori de câte ori lipsește orice comportament orientat spre această finalitate – adică avem o neexecutare propriu-zisă – singura salvare a debitorului va fi probarea unei justificări de natură a legitima neexecutarea (*e.g.,* excepția de neexecutare corect invocată). A aprecia că iese din discuție analiza culpei nu echivalează cu a susține caracterul obiectiv al sancțiunilor eventual aplicabile (acțiunea în executarea contractului, acțiunea în rezoluțiune și, dacă e cazul, acțiunea în răspunderea contractuală). De această dată nu va interesa culpa pentru simplul fapt că ea reprezintă un criteriu (suplimentar) de stabilire a caracterului ilicit al faptei, care devine necesar doar atunci când formal comportamentul debitorului a fost orientat spre atingerea rezultatului promis[21].

Verificarea culpei devine deopotrivă inutilă dacă fapta ilicită a debitorului a fost deja demonstrată sau dacă sancțiunea contractuală este aplicabilă independent de vreun comportament ilicit al acestuia.

Cu titlu general, sancțiunile contractuale dobândesc caracter obiectiv atunci când devin aplicabile în lipsa faptei ilicite a debitorului: de această dată eventuala culpă nu va fi

C.civ.; art. 1817 C.civ.; art. 1830 alin. (1) C.civ.; art. 2251 alin. (2) C.civ.; art. 2263 alin. (3) C.civ.

20 *Exempli gratia,* punerea în întârziere a debitorului se face „atunci când, *fără justificare* (s.n.), debitorul nu își execută obligația" (art. 1516 alin. (2) C.civ.). Așadar, punerea în întârziere are noimă doar dacă debitorul are un comportament contrar celui impus de norma contractuală, fie pentru că refuză executarea obligației, fie pentru că refuză remedierea prestației inițiale, care e deficitară (art. 1527 C.civ.). În esență, punerea în întârziere reproșează lipsa comportamentului prescris de normă, nicidecum neglijența/imprudența debitorului.

21 *Exempli gratia,* dacă creditorul formulează o acțiune în executarea contractului sau solicită rezoluțiunea contractului, pentru că debitorul nu a executat obligația asumată, reclamantul nu va trebui să se prevaleze… și să dovedească fapta culpabilă a pârâtului.

verificată tocmai fiindcă este un criteriu de stabilire a ilicitului comportamental, iar ilicitul în sine nu prezintă relevanță. *E.g.,* vor fi *de plano* independente de proba culpei debitorului acțiunea în răspunderea contractuală pentru fapta altuia; acțiunea în executarea contractului (repararea bunului), respectiv acțiunea în rezoluțiune pentru vicii/neconformități ascunse; acțiunea în executarea contractului, atunci când executarea inițială a obligației de rezultat a implicat mijloace/modalități obiectiv inadecvate atingerii rezultatului promis.

În concluzie, art. 1530 C.civ. nu face decât să diferențieze între imputabilitatea pentru neexecutare și imputabilitatea pentru executare deficitară. Detaliat, cele două ipoteze distincte de imputabilitate sunt următoarele: *(i)* lipsa de justificare pentru comportamentul contrar normei contractuale (neexecutarea propriu-zisă) și *(ii)* ignorarea inadecvării comportamentului[22] prin care debitorul și-a propus să respecte norma contractuală (executarea defectuoasă)[23]. În timp ce *justificarea* neexecutării vizează un caz de autorizare a neexecutării obligației (*e.g.,* împiedicarea fortuită și temporară), lipsa *culpabilității* intră în discuție doar atunci când executarea a avut loc și va presupune demonstrarea faptului că debitorul nu ar fi putut anticipa caracterul inadecvat al mijloacelor/modului de executare întrebuințat[24].

22 E inadecvat acel mod de executare care nu e de natură a duce la atingerea rezultatului care i-a fost promis creditorului.

23 *Exempli gratia,* „Dacă însă pieirea s-a produs după culegerea fructelor și una dintre părți *întârzie în mod culpabil predarea sau recepția* lor, cota cuvenită acesteia se reduce cu fructele pierdute (s.n.).” (art. 1843 alin. (2) C.civ.).
Evident, dacă debitorul contractual execută/își arată disponibilitatea de a executa obligația doar formal, va intra în discuție un comportament fraudulos, care presupune încălcarea intenționată a contractului și e sancționabil ca atare (*e.g.,* fapta debitorului de a lipsi de utilitate prestația, deși își manifestă intenția de a o executa sau trece efectiv la executare).

24 Reformulat, art. 1530 C.civ. ar avea așadar următorul conținut: „Creditorul are dreptul la daune-interese pentru repararea prejudiciului pe care debitorul i l-a

Culpa nu mai intră în discuție în prezența unui comportament în mod neechivoc contrar celui prescris de norma contractuală, iar asta indiferent că e vorba despre acțiune sau inacțiune[25]. Culpabil poate fi doar comportamentul celui care a dorit să respecte norma contractuală, respectiv al celui care a crezut în mod eronat că o respectă (*e.g.,* debitorul contractual nu e culpabil pentru că nu a acționat, ci pentru că a crezut în mod neglijent că finalitatea fixată de norma contractuală nu îi impunea să acționeze). Astfel, i se va reproșa neexecutarea fără justificare atât mandatarului care nu l-a informat pe mandant despre gestiunea realizată în executarea contractului (art. 2019 alin. (1) C.civ.), cât și antreprenorului care a omis să îl informeze pe beneficiar despre faptul că utilizarea materialelor dorite de acesta ar fi de natură a afecta utilitatea lucrării (art. 1858 C.civ.): prezența comportamentului contrar normei lipsește de interes demersul de reperare a unei neglijențe/imprudențe a debitorului.

Alături de cele două ipoteze indicate mai sus, va prezenta relevanță în contextul paralelei dintre obligațiile de rezultat, respectiv de mijloace și situația în care *(iii)* executarea prestației asumate a avut loc (iese așadar din discuție neexecutarea fără justificare) și, mai mult, executarea nu reiese a fi deficitară

cauzat și care este consecința directă și necesară a *neexecutării fără justificare* sau, după caz, (*a executării deficitare,* n.n.) *culpabile* a obligației (s.n.)".

25 Observația își păstrează valabilitatea și în ceea ce privește comportamentul creditorului. Astfel, potrivit art. 1534 alin. (1): „Dacă, prin *acțiunea sau omisiunea sa culpabilă* [s.n.], creditorul a contribuit la producerea prejudiciului, despăgubirile datorate de debitor se vor diminua în mod corespunzător". Pe de altă parte, dacă creditorul a împiedicat executarea, prin aceea că nu i-a indicat debitorului frontul de lucru pentru efectuarea lucrării (*e.g.,* deși a fost pus în întârziere, în condițiile art. 1510 C.civ.), acesta din urmă nu va trebui să dovedească și culpa creditorului pentru a evita plata de daune-interese cu titlu de reparare a prejudiciului cauzat prin neexecutarea/executarea întârziată a lucrării.

(implicit, lipsește culpa), însă rezultatul scontat nu a fost atins[26].

Observațiile făcute în cele ce preced ne vor ajuta să punctăm diferențele de regim juridic între cele două categorii de obligații contractuale, urmând ca relevanța culpei să fie analizată în detaliu într-o secțiune subsecventă.

1 Obligația contractuală nu a fost executată

Implicit, rezultatul promis nu a fost atins. Creditorul contractual are opțiunea între *acțiunea în executarea contractului,* respectiv *acțiunea în rezoluțiune,* fără a fi condiționat de evidențierea culpei debitorului, iar asta indiferent de felul obligației în cauză. Prezumția instituită de art. 1548 C.civ. îi va fi inutilă creditorului, fără a conta dacă el reproșează neexecutarea unei obligații de rezultat sau a unei obligații de mijloace. În ce îl privește, debitorul se va putea apăra doar dacă probează o „justificare" sau, în terminologia codului civil, o *cauză justificată de neexecutare.*

2 Obligația contractuală a fost executată, însă rezultatul promis nu a fost obținut

Dat fiind că debitorul obligației de rezultat garantează pentru eventualitatea neatingerii fortuite a rezultatului promis, creditorul va putea solicita *rezoluțiunea* contractului necondiționat de demonstrarea caracterului deficitar al executării, respectiv a culpei debitorului. În esență, sancțiunea rezoluțiunii va putea opera obiectiv, independent de vreo faptă ilicită a debitorului contractual.

Dacă, în schimb, obligația în cauză e una de mijloace, riscul neatingerii rezultatului – în pofida executării – e în sarcina

26 Este adevărat că, în materie contractuală, neatingerea rezultatului promis face să se prezume culpa debitorului, însă prezumția e relativă, acesta din urmă fiind în măsură să facă proba contrară.

creditorului. Pentru a putea obține rezoluțiunea, creditorul va trebui să demonstreze că riscul asumat de el nu s-a produs: în fapt, rezultatul promis nu a fost obținut ca urmare a unei executări deficitare a obligației, imputabile debitorului. Prin urmare, dacă lipsește executarea deficitară și *neglijența/ imprudența debitorului* în executarea obligației, rezoluțiunea nu va fi admisibilă, iar creditorul va datora în continuare prețul contractual.

Dacă creditorul dorește invocarea *excepției de neexecutare,* va fi suficient să se prevaleze de neatingerea rezultatului, în măsura în care obligația e una de rezultat, fără a interesa dacă a existat și o neexecutare/executare deficitară. Pe de altă parte, dacă obligația e una de mijloace, creditorul va putea invoca excepția numai în măsura în care există o neexecutare/executare neconformă, simpla neatingere a rezultatului promis nefiind suficientă.

Acțiunea în executarea contractului va avea sorți de izbândă dacă creditorul probează, alături de posibilitatea de a relua executarea, *(i)* inadecvarea obiectivă a mijloacelor/modului de executare utilizate de debitorul obligației de rezultat, respectiv *(ii)* inadecvarea modului/mijloacelor de executare și *culpa* debitorului în alegerea acestora, atunci când obligația asumată a fost de mijloace. Prezumția instituită de art. 1548 C.civ. devine așadar relevantă, dacă în cauză e o obligație de mijloace.

3 Prin neexecutare sau prin executarea deficitară i-a fost cauzat un prejudiciu creditorului (independent de faptul dacă rezultatul promis a fost sau nu atins)

Răspunderea contractuală pentru fapta proprie își păstrează – în lipsă de stipulație contrară – caracterul subiectiv, indiferent de faptul că obligația contractuală e una de rezultat, ori una de mijloace (art. 1350 alin. (2) C.civ., coroborat cu art. 1530 C.civ.). Consecința: simpla neatingere a rezultatului promis, chiar dacă prejudiciabilă pentru creditor, nu e suficientă pentru a antrena

răspunderea debitorului, chiar dacă acesta a asumat prestația cu titlu de obligație de rezultat.

Va fi așadar nevoie ca prejudiciul să fi fost cauzat fie prin neexecutarea propriu-zisă a obligației, în lipsa unei *cauze justificate,* fie prin executarea deficitară și *culpabilă* – indiferent că obligația contractuală era una de rezultat ori de mijloace.

Observații asupra semnificației culpei în contextul aplicării sancțiunilor contractuale IV

A Relevanța culpei debitorului în acțiunea în executarea contractului (art. 1527 C.civ.) și în acțiunea în rezoluțiune (art. 1549 C.civ.)

1 Debitorul nu a executat prestațiile asumate și clar determinate în contract

Dacă debitorul nu a executat prestațiile asumate și clar determinate în contract[27], oricare dintre cele două acțiuni va fi admisibilă, fără ca reclamantul să fie ținut la a proba culpa celui dintâi. Pentru a justifica sancțiunea, este suficient comportamentul părții, contrar normei juridice contractuale, iar asta indiferent dacă pârâtul era ținut de o obligație de rezultat sau de una de mijloace[28].

27 … sau a executat prestații străine de cele contractate (*e.g.,* locatarului care a închiriat un autoturism i se predă spre utilizare o motocicletă), lipsind pe mai departe orice aparență a executării contractului.

28 Neatingerea rezultatului promis nu poate fi automat echivalată unei neexecutări, iar asta chiar dacă discutăm despre o obligație de rezultat, cu singura excepție notabilă a ipotezei în care se solicită rezoluțiunea

Observațiile își păstrează valabilitatea și în situația unei EXECUTĂRI PARȚIALE a obligației unice, respectiv dacă au fost executate doar unele dintre obligațiile multiple asumate de debitor prin contract ori dacă executarea s-a făcut altfel decât s-a stipulat în contract (*e.g.,* cu întârziere față de data scadenței; cu utilizarea unor materiale de calitate sau cantitate diferită față de cea stipulată în contract; în alt loc decât s-a stabilit în contract). Și în aceste ipoteze contractul oferă criterii obiective pentru a confirma realitatea că debitorul s-a abătut de la comportamentul prescris de obligația contractuală.

Eventualele nuanțări, în materia acțiunii în rezoluțiune (insuficienta gravitate a neexecutării; justificarea unei simple rezoluțiuni parțiale) nu au drept criteriu existența sau forma culpei debitorului contractual.

În prezența acțiunii[29] sau a inacțiunii[30] diametral opuse comportamentului prescris de contract, ar fi de altfel ușor ridicol să se pună problema verificării faptului dacă partea a anticipat că prin acea (in)acțiune va contraveni normei contractuale agreate de ea însăși, prin consimțământul anterior exprimat. Demersul ar fi totodată lipsit de interes, pentru că – prin ipoteză – imputabilitatea neexecutării nu e contestată. Singura relevanță a invocării eventualului caracter voit al neexecutării poate fi identificată în materia răspunderii contractuale (art. 1533 C.civ.).

Exempli gratia, avocatul pârâtului care, prezent în instanță, s-a rezumat – cu ocazia concluziilor asupra fondului cauzei – la

contractului. Inclusiv în acest din urmă caz echivalarea se face doar din perspectiva regimului juridic aplicabil: am văzut, rezoluțiunea va sancționa fie neexecutarea propriu-zisă a obligației de rezultat, fie producerea riscului asumat de debitor (neatingerea rezultatului promis, în pofida executării conforme).

29 *Exempli gratia,* divulgarea informațiilor obținute în contextul executării contractului, cu nesocotirea clauzei de confidențialitate.

30 *Exempli gratia,* perpetuarea actelor de stăpânire asupra bunului vândut, cu nesocotirea obligației de a îl preda către cumpărător.

solicitarea formală de respingere a acțiunii, fără formularea de apărări, în scris sau verbal, nu și-a executat obligația asumată față de client. Acesta din urmă va putea trece la revocarea mandatului, ca sancțiune a neexecutării, pretinzând restituirea onorariului, fără a fi ținut să probeze vreo culpă a avocatului. Mai mult, avocatul nu se va putea apăra, invocând faptul că ar fi asumat o obligație de mijloace: lui nu îi este reproșată neatingerea rezultatului scontat de client (câștigarea procesului, ca urmare a respingerii acțiunii reclamantului), ci faptul de a nu fi executat obligația asumată față de acesta din urmă[31].

2 Lipsește certitudinea unei veritabile neexecutări

Situația se schimbă atunci când ne aflăm în fața uneia din următoarele ipoteze:

a. prestația clar determinată în contract a fost formal executată, cu respectarea aparentă a rețetarului contractual, însă finalitatea scontată de creditor nu a fost atinsă;
b. contractul definește doar rezultatul dorit de creditor, lăsând pe seama debitorului determinarea mijloacelor concrete de atingere a acestuia, iar ulterior cei doi sunt în dezacord asupra a ceea ce doar debitorul apreciază că a fost o executare conformă[32];

31 Este evident posibil ca rezultatul dorit de creditor să nu fie atins, în pofida executării prestațiilor asumate de debitorul contractual al unei obligații de mijloace, ipoteză în care, urmează să vedem, va deveni relevantă proba unei eventuale culpe. Pe de altă parte, dacă debitorul nu a trecut la executarea prestațiilor care îi reveneau, lipsește aparenta contradicție de mai devreme (obligație executată/rezultat neatins), fapt care face inutil „arbitrajul" asigurat de verificarea eventualei culpe a debitorului contractual.

32 *Exempli gratia,* contractul prevede doar obligația de transplantare, în cursul anului 2025, a mai multor arbori ai creditorului pe un alt teren care îi aparține acestuia, fără a se specifica perioada transplantării, modul concret de realizare a acesteia pentru protejarea rădăcinilor, modalitatea de transportare a arborilor etc. Ulterior transplantării, doi dintre arbori se usucă, iar beneficiarul

c. executarea în sine se pretinde a fi fost împiedicată/influențată de un eveniment independent de fapta debitorului.

În esență, discutăm despre împrejurări în care suprapunerea conținutului contractual cu comportamentul debitorului nu oferă un răspuns neechivoc asupra imputabilității eșecului, fie pentru că *există aparența unei executări,* fie pentru că *se invocă un eveniment străin de comportamentele prescrise contractual, care ar fi zădărnicit tentativa de executare*. Va fi necesar un criteriu de verificare suplimentar, iar acesta e oferit de culpă (art. 16 C.civ.)[33].

Dacă **[a] debitorul contractual a trecut la executarea aparent conformă a obligației, însă, cu toate acestea, rezultatul scontat de creditor nu a fost atins**, relevanța demonstrării culpei diferă, după cum au fost asumate obligații de rezultat sau obligații de mijloace.

În măsura în care debitorul a asumat o OBLIGAȚIE DE REZULTAT (*e.g.,* asigurarea folosinței bunului – art. 1777 C.civ.), acesta îl garantează pe creditor pentru eventualitatea neatingerii rezultatului promis, în pofida executării prestației datorate (art. 1481 alin. (1) C.civ.)[34]. Altfel spus, debitorul e cel care preia

reproșează că transplantarea a avut loc primăvara, când arborii nu mai erau în repaus vegetativ.

Similiter, debitorul contractual a asigurat, prin executare, atingerea rezultatului promis, însă creditorul reproșează că, prin modul concret de alegere a mijloacelor de executare, debitorul a cauzat un cost excesiv, nejustificat (*e.g.,* în contracte precum antrepriza sau mandatul, în care prețul se determină la final, în funcție de valoarea prestațiilor efectuate).

33 Sau *vinovăție,* în terminologia Codului civil. S-a arătat de altfel că: „vinovăția este o modalitate de a lega faptele de o persoană prin imputarea lor acesteia" (P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații,* ed. a III-a, Hamangiu, București, 2024, p. 753). În același sens: „Neîndeplinirea obligației voluntare trebuie să fie culpabilă, adică să poată fi reproșată debitorului" (*Ibidem,* p. 652).

34 Evident, debitorul suportă acest risc cu condiția ca obligația sa să nu fi fost desființată: dacă evenimentul fortuit a cauzat însăși imposibilitatea de executare, obligația se desființează (art. 1615 C.civ.). Desigur, desființarea obligației se produce tot pe riscul debitorului, însă consecințele față de el

riscul neatingerii fortuite a rezultatului scontat de creditor. Dat fiind caracterul obiectiv al garanției, simpla neatingere a rezultatului îi permite creditorului să solicite **rezoluțiunea/ rezilierea** contractului și restituirea prețului. Reclamantul nu va fi ținut la a proba eventuala culpă a debitorului în executare, pentru simplul fapt că se prevalează de garanție, care operează independent de existența unui comportament greșit al debitorului. Prin urmare, dacă nu pretinde, alături de rezoluțiune, și angajarea răspunderii contractuale a debitorului, creditorul obligației de rezultat nu va avea niciun interes în a proba caracterul deficitar, neconform sau parțial al executării, cât timp este în măsură să probeze neatingerea rezultatului promis[35].

Dacă, pe de altă parte, creditorul obligației de rezultat uzează de **acțiunea în executarea contractului** (art. 1527 alin. (2) C.civ.), pentru a pretinde reluarea executării inițiale, aparent conforme, el va fi ținut să probeze – alături de posibilitatea unei noi executări și relevanța ei în atingerea rezultatului promis[36] – caracterul deficitar al executării inițiale: asumarea de către debitor a riscului neatingerii rezultatului promis nu este în sine suficientă pentru a justifica pretenția de reluare indefinită a executării până la eventuala atingere a rezultatului.

Ce va trebui să probeze creditorul? Realitatea că, obiectiv, modul/mijloacele de executare utilizate de debitor nu a(u) fost

diferă. Atunci când execută obligația, însă rezultatul nu e atins, debitorul obligației de rezultat va fi suportat costul presupus de realizarea prestației promise, fără a putea pretinde prețul contractual. Pe de altă parte, dacă obligația sa e desființată pentru imposibilitate fortuită de executare, debitorul va fi ținut doar să restituie contraprestația eventual primită.

35 *Exempli gratia,* chiriașul care pretinde rezilierea locațiunii e suficient să demonstreze că aplicația web care face obiectul locațiunii nu e utilizabilă conform destinației pentru care i-a fost conferit dreptul de folosință (efectuarea de operațiuni contabile), fără a fi ținut să probeze vreo culpă a locatorului în executarea propriilor obligații contractuale.

36 Dacă, spre exemplu, bunul creditorului a fost distrus în cursul transportului, reluarea obligației transportatorului este evident imposibilă.

adecvat(e) pentru atingerea rezultatului promis[37]. *Ce nu va trebui să probeze creditorul?* Culpa debitorului: faptul de a fi acționat prudent și diligent în executarea inițială nu e suficient pentru a îl scuti pe debitor de reluarea executării[38]. Dat fiind că garantează atingerea rezultatului, debitorul asumă (și) riscul sporirii onerozității propriei obligații, urmare a faptului că executarea inițială a fost inadecvată, fără a interesa dacă această situație îi este imputabilă (*e.g.,* antreprenorul va fi ținut să refacă lucrarea, chiar dacă neconformitatea acesteia e cauzată de materialele puse în operă, ale căror vicii nu au putut fi cunoscute de antreprenor atunci când le-a achiziționat/utilizat).

Să presupunem că antreprenorul a executat structura de rezistență și planșeul unei case astfel încât acestea nu permit edificarea mansardei proiectate. E suficient să reiasă că materialele, caracteristicile acestora sau modul de punere în operă sunt inadecvate, fără ca beneficiarul să fie ținut a proba intenția, imprudența sau neglijența antreprenorului, atunci când solicită refacerea lucrării. Așadar, beneficiarul nu va fi, spre

37 Inadecvarea executării va putea intra în discuție și atunci când rezultatul promis a fost atins. *E.g.,* transportatorul a deplasat marfa între localitățile A și B, după cum se obligase prin contract. La predare, beneficiarul constată că transportul nu s-a făcut în condițiile de siguranță, igienă etc. necesare pentru o marfă de acel fel și doar printr-o întâmplare fericită marfa nu a fost deteriorată sau contaminată pe durata transportului. Tocmai pentru că finalitatea scontată a fost atinsă, gravitatea neexecutării nu justifică rezoluțiunea. Beneficiarul va putea însă pretinde reducerea judiciară a prețului contractual, demonstrând că, deși rezultatul promis a fost atins, executarea a fost deficitară (art. 1551 C.civ.). Acțiunea în reducerea judiciară a prețului nu va fi nicidecum condiționată de demonstrarea faptului că bunurile transportate ar fi fost deteriorate, pentru că în discuție nu e o acțiune în răspundere contractuală, singura condiționată de existența unui prejudiciu cauzat prin neexecutare (art. 1984 C.civ.).

38 Implicit, nici debitorul obligației de rezultat nu va fi în măsură să împiedice admiterea acțiunii în executarea contractului, probând că nu a fost în culpă, prin aceea că – în contextul dat – nu ar fi putut anticipa inadecvarea modului/mijloacelor de executare utilizate.

exemplu, ținut să probeze că antreprenorul ar fi putut să observe că materialele puse în operă nu erau de natură a asigura rezistența structurală scontată.

Nu e exclus ca debitorul obligației de rezultat să fi acționat în mod neglijent/imprudent. Proba culpei sale, alături de cea a caracterului inadecvat al executării, va prezenta interes în măsura în care creditorul urmărește și angajarea răspunderii contractuale a debitorului.

În situația în care debitorul a asumat o OBLIGAȚIE DE MIJLOACE (*e.g.,* negocierea și încheierea unui contract în numele și pe seama cocontractantului-mandant – art. 2009 C.civ.), creditorul e cel care suportă riscul neatingerii rezultatului scontat. Dat fiind că, *de plano,* odată cu obligația de mijloace debitorul asumă și sarcina de a identifica modalitatea/mijloacele adecvate pentru atingerea rezultatului promis, accentul în verificarea executării se mută de la adecvarea în sine a prestației, asupra comportamentului debitorului: în eventualitatea neatingerii rezultatului promis, se va verifica dacă eșecul e imputabil faptei debitorului (*e.g.,* presupunând că antreprenorul a asumat realizarea lucrării cu titlu de obligație de mijloace, nu i se va putea reproșa modul de executare, dacă reiese că nu ar fi fost în măsură să anticipeze inadecvarea materialelor puse în operă).

Prin urmare, în măsura în care debitorul a executat în mod *diligent* prestațiile asumate, creditorul datorează pe mai departe contraprestația, fără a putea pretinde *re*executarea obligației sau rezoluțiunea contractului, deși rezultatul scontat nu a fost atins[39].

Evident, creditorul obligației de mijloace asumă doar riscul neatingerii *fortuite* a rezultatului scontat, nicidecum pe cel presupus de fapta debitorului, care a executat deficitar prestația

39 *Exempli gratia,* mandantul nu poate pretinde reexecutarea contractului la fel cum nu poate să îl revoce dacă negocierea a eșuat, în pofida îndeplinirii demersurilor – avansarea de oferte și/sau contraoferte, participarea la negocieri directe etc. – care au fost asumate de mandant.

asumată (*e.g.,* în exemplul anterior, mandatarul a avansat oferte nerealiste, ignorând indicațiile date de mandant).

Am văzut că situația era limpede atunci când debitorul nu executase nicio prestație. Lucrurile se complică dacă debitorul pretinde că a executat obligația de mijloace.

Dată fiind dubla premisă că *(i)* în pofida executării, rezultatul scontat de creditor nu a fost atins și că *(ii)* debitorul nu garantează pentru eventualitatea neatingerii rezultatului, va fi necesar a se verifica – atât în acțiunea prin care se solicită rezoluțiunea, cât și în cea care ar viza obligarea debitorului la reluarea executării – dacă executarea a fost sau nu una adecvată. Criteriul de verificare diferă față de cel aplicat în cazul obligațiilor de rezultat: va interesa dacă, în contextul dat, a fost legitimă aprecierea debitorului în legătură cu modul de executare ales[40].

Având în vedere că de această dată discutăm despre obligații *de diligență,* verificarea adecvării modului de executare va fi realizată prin prisma principiului bunei-credințe, mai precis, a standardului comportamental pe care acesta îl furnizează, aplicat contextului particular în care s-a găsit debitorul[41]. Va trebui clarificat dacă un terț diligent, aflat în postura debitorului, *ar fi apreciat* că modul/mijloacele de executare a obligației utilizate de acesta au aptitudinea de a asigura atingerea rezultatului

40 Alături de inadecvarea modului de executare, reliefată de neatingerea rezultatului promis, va fi necesară și verificarea modului în care debitorul s-a raportat la executarea obligației.

41 Chiar dacă standardul comportamental impus de îndatorirea de bună-credință e unul obiectiv, aplicarea acestuia va ține cont de particularitățile contextului în care a avut loc executarea. Întrebarea la care va trebui să răspundă instanța de judecată este aceea dacă „debitorul a depus suficiente diligențe *în contextul dat" (e.g., ținând cont de complexitatea* prestației, de durata de timp – mai lungă sau mai scurtă – pe care a avut-o la dispoziție, de informațiile pe care i le-a pus la dispoziție cocontractantul).

urmărit de creditor[42]. Dacă, spre exemplu, s-ar constata că, obiectiv, modul/mijloacele de executare nu a(u) fost adecvat(e), însă informațiile avute la dispoziție de debitor la momentul executării au legitimat aprecierea acestuia că executarea este corespunzătoare, nu i se poate reproșa lipsa de diligență. Consecința: creditorul nu va putea pretinde reluarea executării și, mai mult, nu va putea pretinde nici rezoluțiunea, urmată de restituirea prețului contractual.

Tocmai fiindcă nu a asumat postura de garant pentru eventualitatea neatingerii rezultatului scontat de creditorul contractual, debitorului ținut de obligația de mijloace i se poate pretinde *doar* să fi avut un comportament diligent – conform principiului bunei-credințe – în limita competenței sale, respectiv a mijloacelor și a informațiilor de care a dispus la data executării[43]. Așadar, judecătorul se va transpune în ipostaza în care s-a aflat debitorul, utilizând criteriul obiectiv oferit de principiul bunei-credințe, pentru a verifica dacă acesta *a apreciat* corect adecvarea modului de executare pentru atingerea rezultatului dorit de creditor[44].

42 „Debitorul este ținut să își execute obligațiile cu *diligența pe care un bun proprietar o depune în administrarea bunurilor sale* (s.n.), afară de cazul în care prin lege sau prin contract s-ar dispune altfel." (art. 1480 alin. (1) C.civ.). Textul legal nu face decât să reia și să reformuleze îndatorirea impusă de art. 1170 C.civ., atunci când stabilește că: „Părțile trebuie să acționeze cu bună-credință […] pe tot timpul executării (contractului, n.n.) […]", cu singura nuanță notabilă că art. 1170 C.civ. are în vedere îndatorirea comportamentului de bună-credință a ambelor părți, deci și pe cea a creditorului contractual.

43 Atunci când asumă o obligație de mijloace, debitorul nu asumă riscul neatingerii rezultatului scontat de creditor, dar asumă executarea cu bună-credință a obligației în cauză.

44 Anticipând observațiile care urmează, menționăm că creditorul nu ar fi în măsură să invoce prezumția regăsită în art. 1548 C.civ. Făcând abstracție că e instituită în materia răspunderii contractuale, prezumția se fundamentează pe neexecutare, ca fapt cunoscut. În ipoteza dată, dovada culpei e necesară tocmai pentru a susține existența unei neexecutări (executări neconforme).

Executarea obligației de mijloace va fi considerată deficitară dacă se apreciază că debitorul **[1]** a urmărit sau cel puțin **[2]** a acceptat că, urmare a executării necorespunzătoare, rezultatul scontat de creditor nu va fi atins[45].

În aceeași ordine de idei, executarea e deficitară dacă debitorul **[3]** a prevăzut că modul său de executare nu e de natură a asigura atingerea rezultatului scontat de creditor, dar nu a acceptat propria constatare, socotind fără temei că rezultatul va fi atins – imprudență. În fine, executarea rămâne deficitară și dacă se apreciază că debitorul **[4]** nu a prevăzut că modul de executare a obligației nu e de natură a asigura atingerea rezultatului scontat de creditor, deși trebuia să prevadă acest lucru – neglijență (art. 16 alin. (3) C.civ.).

Primele două ipoteze implică un comportament de rea-credință și se verifică *in concreto.*

În ce privește imprudența sau neglijența, identificarea acestora va presupune apelul la standardul comportamental obiectiv al terțului avizat, conform cu îndatorirea de a acționa cu bună-credință. Astfel, e imprudent debitorul care a considerat *fără temei* că perspectiva neatingerii rezultatului, pe care a anticipat-o, va fi contrazisă de realitate: pentru a verifica justețea

45 *De plano,* pentru rarele situații în care regimul sancționator diferă după cum poate fi reperată intenția ori numai culpa propriu-zisă a celui în cauză (*e.g.,* art. 1355 alin. (1) C.civ.; art. 1533 C.civ.; art. 1562 alin. (1) C.civ.), intenția este în egală măsură sancționată, indiferent dacă e directă sau indirectă.
Observația se păstrează și pentru terțul care facilitează neexecutarea contractului (art. 1369 C.civ.) ori încheie, alături de debitor, actul fraudulos (art. 1562 alin. (2) C.civ.): „*Lorsque la complicité de fraude est requise, il n'est pas nécessaire d'établir que le tiers contractant ait eu l'intention de nuire aux créanciers (…) la fraude paulienne n'implique pas nécessairement l'intention de nuire (…), elle résulte de la seule connaissance que le débiteur et son cocontractant à titre onéreux ont du préjudice causé au créancier par l'acte litigieux (Civ. 1re 29 mai 1985) (…) En d'autres termes, la même définition vaut pour la fraude du tiers et celle du complice".* (J. Ghestin, Ch. Jamin, M. Billiau, *Traité de droit civil. Les effets du contrat,* ed. a 3-a, LGDJ, Paris, 2001, p. 911).

aprecierii debitorului, judecătorul se va raporta la reperul comportamentului de bună-credință. De asemenea, e neglijent debitorul care nu a prevăzut că modul de executare pus în practică nu e apt să asigure atingerea rezultatului, *deși trebuia să prevadă această finalitate.* Obligatoriul sugerat de sintagmă nu se referă la prevederea în sine, ci la diligențele pe care standardul comportamentului de bună-credință le-ar fi impus: judecătorul va identifica neglijența debitorului atunci când constată că efectuarea demersurilor presupuse de un comportament diligent ar fi permis prevederea faptului că rezultatul scontat de creditor nu va fi atins.

Exempli gratia, să presupunem că antreprenorul asumă depunerea tuturor diligențelor în vederea proiectării și producerii prototipului unui planor de acrobație cu anumite caracteristici tehnice, între care o anumită finețe aerodinamică dorită de beneficiar[46]. Simplul fapt că planorul produs are o finețe aerodinamică mai redusă nu e suficient pentru a justifica rezoluțiunea contractului. Beneficiarul va trebui să probeze fie că antreprenorul nu a depus intenționat, în executarea, proiectarea și producerea planorului, toate diligențele necesare și posibile fie că a dat dovadă de imprudență ori neglijență: *(i)* a însărcinat cu proiectarea angajați fără experiență și/sau a folosit pentru construire materiale de slabă calitate, pentru a își reduce costurile de executare, deși a realizat că în acest mod compromite perspectiva ca planorul să aibă caracteristici tehnice de nivelul celor dorite de beneficiar (intenție indirectă); *(ii)* a omis să verifice conținutul materialelor compozite utilizate, fapt care i-ar fi permis să constate că planorul astfel construit nu va rezista la forțe de +7 g, după cum solicitase beneficiarul (neglijență).

46 *Finețea aerodinamică* se traduce ca raport dintre portanță și rezistența la înaintare a unui profil aerodinamic care se deplasează în atmosfera terestră. În cazul planoarelor, aceasta reprezintă raportul dintre numărul de kilometri parcurși în zbor pentru fiecare kilometru pierdut în altitudine.

Observațiile de mai sus sunt valabile și pentru ipoteza în care **[b] contractul definește doar rezultatul dorit de creditor, lăsând pe seama debitorului determinarea mijloacelor concrete de atingere a acestuia**, iar ulterior cei doi sunt în dezacord asupra a ceea ce doar debitorul apreciază că a fost o executare conformă. Evident, dacă rezultatul scontat nu a fost atins, situația va fi clară pentru ipoteza obligațiilor de rezultat: acțiunea în rezoluțiune va fi admisibilă, independent de probarea vreunei culpe, pe temeiul garanției asumate de debitor. Dacă în discuție e acțiunea în executarea contractului, va urma a fi verificată – obiectiv – adecvarea mijloacelor de executare alese de debitor.

În situația în care debitorul era ținut de o obligație de mijloace, oricare dintre cele două acțiuni va fi respinsă dacă nu reiese inadecvarea modului de executare și, esențial, culpa debitorului.

În fine, dacă **[c] executarea se pretinde a fi fost împiedicată/influențată de un eveniment independent de comportamentul debitorului**, acesta din urmă va trebui să demonstreze faptul că nu a fost în măsură să prevadă evenimentul în cauză, respectiv să împiedice consecințele acestuia asupra executării contractului. Observația e deopotrivă valabilă atât pentru obligațiile de rezultat, cât și pentru obligațiile de mijloace[47]. De această dată, eventuala imprudență sau neglijență a debitorului va lipsi de temei pretenția sa că împiedicarea executării ar fi fost una fortuită[48]: imposibilitatea (temporară sau definitivă) de executare se va considera a fi fost

47 Debitorul obligației de rezultat garantează pentru eventuala neatingere (fortuită) a rezultatului, atunci când obligația a fost executată. El nu garantează, în lipsa unei stipulații exprese în acest sens, și pentru împiedicarea fortuită a executării înseși.

48 Culpa nu mai presupune acum lipsa de prevedere/ignorarea propriilor observații cu privire la inadecvarea modului de executare, ci lipsa de prevedere/ignorarea informațiilor legate de producerea și consecințele evenimentului care a împiedicat executarea.

cauzată prin culpa debitorului. Discutăm despre imprudență/neglijență pentru că avem în vedere o îndatorire distinctă de cea asumată cu titlu de obligație de rezultat: sarcina de a anticipa/evita cauzele de împiedicare a executării.

Exempli gratia, să presupunem că se vinde o ambarcațiune, iar vânzătorul asumă și obligația de revopsire exterioară a acesteia. Urmare a unei furtuni violente, e inundat docul uscat în care fusese transportată barca pentru revopsire, iar aceasta e distrusă. Evident, obligațiile de revopsire și de predare devin imposibil de executat în mod definitiv. Pentru a invoca desființarea acestora în condițiile art. 1615 C.civ., vânzătorul va trebui să probeze că furtuna de o asemenea anvergură și/sau consecințele acesteia au fost imprevizibile. Dacă, spre exemplu, furtuna a fost anunțată din timp, i se va putea reproșa vânzătorului că nu a mutat ambarcațiunea într-un loc sigur, urmând ca acesta să se apere eventual demonstrând că, dată fiind dimensiunea ambarcațiunii, nu ar fi avut timpul și mijloacele necesare pentru a o deplasa în timp util. În caz contrar, vânzătorul va fi tratat asemenea celui care a distrus el însuși bunul vândut înainte de a îl fi predat.

B Relevanța culpei debitorului în acțiunea în răspundere contractuală

Principial, analiza culpei în materia răspunderii civile presupune determinarea modului în care autorul faptei ilicite s-a raportat la fapta prejudiciabilă (*e.g.,* încălcarea dreptului altuia): a urmărit sau acceptat producerea acesteia; a anticipat-o, dar a sperat fără temei că aceasta nu se va produce; nu a anticipat-o, deși trebuia să o facă[49]. Atunci când discutăm despre răspunderea

49 *Exempli gratia,* e posibil ca terțul să fi conștientizat că încalcă dreptul de proprietate al altuia, fără să fi fost în măsură să anticipeze un prejudiciu pe care i-l cauzează în acest mod proprietarului.

contractuală, culpa debitorului se va analiza prin raportare la obligația contractuală[50].

1 Semnificația culpei

Intenția, imprudența sau neglijența debitorului vor fi verificate vizavi de neexecutarea, executarea deficitară sau întârziată a prestațiilor asumate prin contract, fără a interesa dacă acesta a dorit, a anticipat, a ignorat nejustificat eventualele prejudicii cauzate creditorului contractual prin neexecutarea contractului.

Mai mult, debitorul contractual răspunde față de partenerul său doar pentru acele prejudicii cauzate de neexecutare pe care le-a prevăzut sau pe care putea să le prevadă *la momentul încheierii contractului* (art. 1533 C.civ.). Doar dacă *neexecutarea este intenționată* va fi debitorul ținut la repararea integrală a prejudiciilor cauzate în acest mod creditorului său, chiar dacă nu a urmărit producerea lor și chiar dacă nu ar fi fost în măsură să anticipeze, la momentul neexecutării, tipul de prejudicii care vor fi cauzate și/sau întinderea lor[51]. În nicio ipoteză nu

50 Observația e confirmată inclusiv de textele speciale care aplică un tratament diferit debitorului contractual în funcție de tipul de culpă reținută în sarcina sa: „În situația în care la data încheierii contractului *vânzătorul cunoștea viciile bunului vândut* (s.n.), […] vânzătorul este obligat la plata de daune-interese, pentru repararea întregului prejudiciu cauzat, dacă este cazul." (art. 1712 alin. (1) C.civ.); „Atunci când aceste vicii aduc vreun prejudiciu locatarului, *locatorul poate fi obligat și la daune-interese, în afară de cazul când dovedește că nu le-a cunoscut și că, potrivit împrejurărilor, nu era dator să le cunoască* (s.n.)." (art. 1791 alin. (2) C.civ.). Reaua-credință nu se verifică așadar prin aceea că debitorul a conștientizat și a acceptat producerea prejudiciului; criteriul relevant: cunoașterea de către debitor a faptului că execută deficitar obligația contractuală.

51 Art. 1533 C.civ. reprezintă reproducerea fidelă a art. 1613 C.civ.q.: *„En matière contractuelle, le débiteur n'est tenu que des dommages-intérêts qui ont été prévus ou qu'on a pu prévoir au moment où l'obligation a été contractée, lorsque ce n'est point par sa faute intentionnelle ou par sa faute lourde qu'elle n'est point exécutée; même alors, les dommages-intérêts ne comprennent que ce qui est une*

prezintă relevanță pentru angajarea răspunderii contractuale culpa ca mod de raportare a debitorului la prejudiciul eventual, la momentul săvârșirii faptei ilicite, presupuse de neexecutarea obligației contractuale scadente.

Rezumând, culpa debitorului se va verifica după cum acesta a urmărit, acceptat, nu a prevăzut etc. un comportament de natură a nu asigura o executare conformă a obligației contractuale.

2 Relevanța culpei

Admisibilitatea cererii de angajare a răspunderii contractuale este, de principiu, condiționată de proba culpei, fără a deosebi după cum prejudiciul se pretinde a fi fost cauzat prin neexecutarea unei obligații contractuale de rezultat sau a uneia de mijloace (art. 1547 C.civ.).

Lipsa unei diferențieri de regim, după cum faptul ilicit presupune neexecutarea unei obligații de rezultat, respectiv de mijloace, nu trebuie să surprindă. Într-adevăr, *garanția asumată de debitorul obligației de rezultat – care lipsește de relevanță proba culpei în cazul neatingerii rezultatului – este operantă doar în contextul raporturilor juridice generate de contract.* Ea implică preluarea unui risc contractual asociat executării obligației de rezultat și, în consecință, se concretizează în mijloace contractuale aflate la dispoziția creditorului (*e.g.,* invocarea excepției de neexecutare, cererea de reluare a executării sau de rezoluțiune, atunci când, deși debitorul a executat prestația

suite immédiate et directe de l'inexécution".
Regula a originat în dreptul francez, care conține și în prezent un text similar: *„Le débiteur n'est tenu que des dommages et intérêts qui ont été prévus ou qui pouvaient être prévus lors de la conclusion du contrat, sauf lorsque l'inexécution est due à une faute lourde ou dolosive."* (art. 1231-3 C.civ.fr.). De remarcat că nici acest text nu distinge după cum (im)previzibilitatea s-ar referi la tipul de prejudiciu sau la întinderea acestuia.

promisă, rezultatul scontat nu a fost atins)[52]. Garanția nu se extinde cu privire la raporturile obligaționale care au un alt izvor: răspunderea contractuală[53]. În esență, nu are loc o obiectivare a răspunderii contractuale pentru prejudiciile cauzate prin neexecutarea obligațiilor de rezultat[54].

Am văzut deja: faptul că rezultatul promis nu a fost atins, deși debitorul obligației contractuale de rezultat a executat prestația, este suficient pentru a îi permite creditorului să pretindă rezoluțiunea, urmată de restituirea prețului contractual[55]. Pe de altă parte, dacă în contextul respectiv creditorul nu e în măsură să probeze și culpa debitorului, el nu va putea obține angajarea răspunderii contractuale a celui din urmă, pentru repararea prejudiciului cauzat prin neatingerea rezultatului.

Exempli gratia, să presupunem că se încheie un contract de locațiune, având ca obiect „un autovehicul monovolum care se pune la dispoziția clientului în intervalul 5-7 ianuarie, 2026 pentru a asigura deplasarea acestuia de la aeroportul X către localitatea Y și retur, în vederea susținerii unui concert de muzică

52 „În cazul obligației de rezultat, *debitorul este ținut să procure creditorului rezultatul promis* (s.n.)." (art. 1481 alin. (1) C.civ.).

53 *Contra,* a se vedea L. Pop, I.-F. Popa, S. I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile,* Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 32.

54 Nicio confuzie cu ipotezele în care răspunderea – de această dată obiectivă – e atrasă ca urmare a producerii unui eveniment pentru care contractantul garantează. De această dată, contractantul nu răspunde în calitate de debitor, ci în calitate de garant: va fi ținut la repararea prejudiciului deși nu i se poate reproșa vreo faptă ilicită și, cu atât mai puțin, vreo culpă. Astfel, vânzătorul îl garantează pe cumpărător pentru ipoteza în care efectul translativ nu s-ar produce, fără ca în discuție să intre neexecutarea vreunei obligații a celui dintâi (garanția pentru evicțiune), cu consecința că răspunderea pentru eventualul prejudiciu cauzat de evicțiune va fi obiectivă (art. 1702 alin. (1) și (2) C.civ.). În aceeași ordine de idei, răspunderea antreprenorului pentru prejudiciul cauzat beneficiarului de un angajat al celui dintâi sau de un subantreprenor va fi una obiectivă (art. 1519 C.civ.).

55 Pentru a pretinde reluarea executării (art. 1527 alin. (2) C.civ.), creditorul va trebui să demonstreze și că executarea inițială a fost deficitară/neconformă.

clasică, programat pentru data de 6 ianuarie". Dacă autovehiculul se defectează pe traseul către localitatea Y, locatorul va fi ținut să pună la dispoziția clientului un alt autovehicul similar, în vederea continuării deplasării, în condițiile în care pentru locatar e esențial să ajungă în localitatea Y la timp pentru susținerea concertului.

Presupunem totodată că, în pofida diligențelor locatorului, clientul întârzie, cu consecința amânării începerii concertului, fapt care atrage reducerea onorariului plătit acestuia din urmă de organizator. În măsura în care defectarea autovehiculului a fost cauzată de un viciu de fabricație, chiriașul nu va putea să pretindă de la locator, cu titlu de daune-interese, partea de onorariu pierdută ca urmare a întârzierii. Explicația: locatorul nu a fost în culpă (nu a putut anticipa/evita cauza de împiedicare a executării propriei obligații), iar garanția pe care o datorează în calitate de debitor al obligației de rezultat nu se extinde în sfera răspunderii contractuale. Locatorul va fi cel ținut să probeze lipsa propriei culpe – dovedind că era vorba de vicii care i-au rămas necunoscute și lui – deoarece art. 1791 alin. (2) C.civ. răstoarnă sarcina probei în materia răspunderii contractuale a locatorului, în situația prejudiciilor cauzate de viciile ascunse ale bunului închiriat.

Concluzii. Miza stipulării prestației cu titlu de obligație de rezultat

Observațiile care preced confirmă faptul că se impune a fi nuanțată o afirmație de felul: debitorul obligației contractuale de rezultat va fi tratat asemenea celui care nu a executat propria obligație ori de câte ori rezultatul economic promis prin contract nu a fost atins. Se poate afirma cu certitudine doar că neatingerea rezultatului face inutilă cercetarea culpei debitorului – cât timp debitorul garantează obținerea acestui rezultat – atunci când creditorul dorește rezoluțiunea contractului.

Dacă, spre exemplu, *(i)* debitorul a asumat – cu titlu de obligație de rezultat – proiectarea și construirea unui aparat cu anumite performanțe tehnice (*e.g.,* motor cu ardere internă care să aibă un anumit consum mediu de combustibil), rezoluțiunea va putea fi pretinsă dacă performanțele nu sunt obținute, fără a prezenta relevanță că debitorul a acționat cu întreaga diligență pe care legea (art. 1170 C.civ.) o pune în sarcina sa[56]. În același registru va fi tratată și *(ii)* obligația de *a face* care presupune o lucrare adăugată sau un serviciu cu o anumită finalitate asumată de debitor (*e.g.,* obligația de rezugrăvire a unui perete cu înlăturarea fisurilor preexistente în tencuială, în cazul căreia, deși a fost executată cu respectarea standardelor și cu utilizarea materialelor adecvate, fisurile reapar ulterior sau culoarea zugrăvelii inițiale transpare prin noul strat de vopsea). În fine, poate fi exemplificată și ipoteza în care *(iii)* distribuitorul

56 Desigur, rămâne în discuție cerința gravității „neexecutării", de natură a justifica rezoluțiunea, însă aprecierea nu se va face în funcție de eventuala culpă a debitorului.

garantează, în relația cu producătorul, vânzarea unei anumite cantități minime de produse pe un anumit interval de timp, iar baremul nu e atins, în pofida faptului că distribuitorul a depus toate diligențele rezonabile/asumate prin contract (*e.g.*, publicitate adecvată, oferte promoționale, corecta expunere a produselor în magazine).

Odată ce riscul (neatingerea rezultatului economic dorit de creditor) pentru care debitorul garantează s-a produs, creditorul are posibilitatea de a pretinde rezoluțiunea – totală sau parțială, după caz – a contractului și restituirea prețului contractual, fără a fi ținut să probeze neexecutarea în sine sau culpa debitorului[57]. În consecință, **debitorul va fi în postura de a fi suportat costul executării integrale a propriei obligații contractuale, fără a putea pretinde contraprestația**.

Evident, dacă obligația contractuală ar fi fost asumată cu titlu de obligație de mijloace, riscul neatingerii fortuite a rezultatului scontat – în pofida executării conforme a obligației – i-ar fi revenit creditorului contractual. Consecința: dacă ar reieși că debitorul a executat conform și diligent prestația contractuală, creditorul nu i-ar putea reproșa neatingerea rezultatului scontat și, implicit, ar fi ținut la executarea contraprestației.

Ce consecințe nu implică obligația de rezultat în raporturile dintre părțile contractante?

Simpla neatingere a rezultatului promis nu e suficientă pentru a justifica acțiunea în executarea contractului, prin care creditorul ar pretinde *reluarea* executării (art. 1527 alin. (2) C.civ.)[58]. De această dată, va trebui confirmat ilicitul contractual:

57 Iar asta, reiterăm, nu pentru că neexecutarea sau culpa ar fi prezumate, ci pentru că niciuna dintre cele două nu prezintă relevanță: debitorul obligației de rezultat nu va putea să evite operarea rezoluțiunii făcând proba executării conforme și, implicit, a lipsei oricărei culpe.

58 Art. 1860 C.civ. – text special din materia contractului de antrepriză – este excepția care confirmă regula în ceea ce privește rațiunile care justifică cererea de refacere/reluare a executării inițiale.

debitorul nu a executat sau a executat neconform prestațiile asumate (*e.g.,* a utilizat materiale necorespunzătoare pentru a construi aparatul care făcea obiectul contractului, în exemplul inițial de mai sus)[59]. Dacă, formal, executarea a intervenit, creditorul va putea obține reluarea executării doar dacă modul/mijloacele de executare utilizate de debitor nu au fost adecvate pentru atingerea rezultatului promis.

Altfel spus, asumarea de către debitor a riscului neatingerii rezultatului promis nu se traduce în sarcina de a relua la infinit o executare inițială conformă, până la eventuala atingere a rezultatului. Executarea conformă a prestației care face obiectul obligației de rezultat atrage stingerea acesteia, chiar dacă rezultatul scontat nu a fost atins. Este însă activată garanția acordată creditorului contractual.

Dacă obligația ar fi fost una de mijloace, pretenția de reluare a executării ar fi fost justificată doar dacă inadecvarea obiectivă a modului/mijloacelor inițiale de executare ar fi fost datorată culpei debitorului.

Având în vedere că în ambele ipoteze – dat fiind că, implicit, nu a fost atins rezultatul promis – va opera în beneficiul creditorului prezumția instituită de art. 1548 C.civ.[60], debitorul va fi cel ținut la probă. Dacă a asumat obligația de rezultat, va trebui să demonstreze că modul/mijloacele de executare utilizate au fost adecvate. Dacă, pe de altă parte, a asumat obligația de mijloace, va fi suficient să probeze fie că modul/mijloacele de executare au fost adecvate, fie că eventuala neadecvare nu s-a datorat neglijenței/imprudenței sale (*e.g.,* informațiile avute la momentul

59 Evident că sarcina probei plății îi revine debitorului. Odată ce acesta demonstrează ceea ce pretinde a fi o plată conformă, creditorul care contestă calitatea prestației executate va fi ținut să facă proba contrară, demonstrând că prestația oferită este deficitară/neconformă.

60 Care, am arătat, prezumă – din faptul neatingerii rezultatului promis – atât executarea deficitară, cât și insuficienta diligență a debitorului.

executării nu i-au permis să anticipeze necesitatea utilizării altor materiale decât cele puse în operă).

Care sunt limitele în care este relevantă asumarea riscului în temeiul obligației de rezultat?

Riscul neatingerii fortuite a rezultatului promis e asumat în contextul și alături de obligația *contractuală.* Prin urmare, în lipsa unei stipulații contrare, asumarea obligației (contractuale) de rezultat nu atrage în mod automat obiectivarea răspunderii contractuale, angajate pentru eventualul prejudiciu cauzat creditorului. Altfel spus, creditorul nu va putea pretinde repararea prejudiciului suferit prin neatingerea rezultatului, decât în măsura în care această situație îi e imputabilă debitorului, fiind cauzată de neexecutarea fără justificare a obligației sau de executarea deficitară în mod culpabil. Ca regulă, răspunderea contractuală își păstrează caracterul subiectiv, chiar în măsura în care obligația contractuală este una de rezultat.

Se poate afirma că obiectul obligației contractuale limitează *de plano* posibilitatea asumării acesteia ca obligație de rezultat? Răspunsul e unul negativ: deși, de cele mai multe ori, vor fi asumate ca obligații de rezultat acelea care presupun finalități a căror atingere depinde, în condiții normale, exclusiv de fapta debitorului, nu e *de plano* exclusă asumarea de către debitor cu titlu de obligații de rezultat a unor prestații pe care nu le poate controla în mod exclusiv. Nu e vorba că debitorul se angajează (nelegal) la ceva ce nu poate oferi: asumarea obligației de rezultat implică doar garantarea creditorului pentru cazul neobținerii fortuite a rezultatului promis.

Inclusiv Codul civil oferă astfel de exemple. Astfel, promisiunea faptei altuia oferă prototipul obligației care, prin ipoteză, implică un rezultat care depinde și de fapta terțului. Cu toate acestea, în lipsă de stipulație contrară: „Cel care se angajează la a determina un terț să încheie sau să ratifice un act este ținut să repare prejudiciul cauzat dacă terțul refuză să se oblige” (art. 1283 alin. (1) C.civ.). În rezumat, dacă rezultatul nu e

atins debitorul nu doar că nu va putea pretinde contraprestația, dar – suplimentar față de regimul de drept comun al obligațiilor de rezultat – va fi ținut să răspundă obiectiv, așadar independent de existența unui comportament ilicit în executarea propriei obligații.

În aceeași ordine de idei, poate fi amintit și art. 2097 alin. (1) C.civ., care stabilește că: „Intermediarul are dreptul la o remunerație din partea clientului numai în cazul în care contractul intermediat se încheie ca urmare a intermedierii sale". Așadar, intermediarul care a executat în mod diligent propria obligație suportă, în lipsa stipulației contrare, riscul neatingerii – independent de fapta sa – a rezultatului scontat de creditor. Riscul se traduce în imposibilitatea de a pretinde plata prețului contractual.

Desigur, gradul de control al debitorului în ceea ce privește atingerea rezultatului scontat de creditor poate reprezenta un barometru care să permită interpretarea voinței debitorului în a asuma sau nu prestația cu titlu de obligație de rezultat. Pe de altă parte însă, un eventual grad de control scăzut din partea debitorului nu exclude *de plano* posibilitatea acestuia de a asuma o obligație de rezultat.

Li se recunoaște părților contractante posibilitatea de a deroga de la regulă inclusiv atunci când, în condiții normale, atingerea rezultatului ar depinde exclusiv de fapta debitorului?

Răspunsul este de această dată afirmativ. Părțile se pot pune de acord ca prestația contractuală să fie asumată cu titlu de obligație de mijloace chiar dacă s-ar părea că – în lipsa unui caz fortuit ori a forței majore – debitorul ar fi în măsură să controleze nestingherit atingerea rezultatului scontat. Locatorul, spre exemplu, poate pretinde ca obligația de asigurare a folosinței bunului, pe care o asumă față de locatar, să aibă exclusiv regimul unei obligații de mijloace.

Am văzut deja că asumarea prestației contractuale cu titlu de obligație de rezultat sau obligație de mijloace nu influențează

sub nicio formă diligențele pe care debitorul e ținut să le depună în executare, respectiv standardul de exigență aplicat pentru a verifica seriozitatea debitorului în executarea obligației (art. 1170 C.civ.). Diferența apare doar în ce privește asumarea sau nu de către debitor a riscului neatingerii fortuite a rezultatului, în pofida executării obligației.

Evident, în cadrul unuia și aceluiași contract, părțile pot stipula atât obligații de mijloace, cât și obligații de rezultat, după cum pot agrava/atenua regimul juridic al unor astfel de obligații (*e.g.,* instituind răspunderea contractuală obiectivă pentru prejudiciul cauzat creditorului prin neatingerea rezultatului promis).

Bibliografie

Downe A., *La gestion des risques contractuels par le contrat. Étude du droit français à la lumière du droit anglais*, Presses de l'Université Toulouse 1 Capitole, Toulouse, 2020.

Ghestin J., Ch. Jamin, M. Billiau, *Traité de droit civil. Les effets du contrat,* ed. a 3-a, lgdj, Paris, 2001

Ilie G.-A., *Riscurile în contracte. De la vechiul la noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

Pop L., Popa I.-F., Vidu S. I., *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012.

Vasilescu P., Drept civil. Obligații, ed. a III-a, Ed. Hamangiu, București, 2024.